

Verenigde vergadering van de Staten-Generaal in de Ridderzaal

Dinsdag 19 september 2000

Aanvang 13.00 uur

Voorzitter: Korthals Altes

De **voorzitter**: De Verenigde vergadering van de Staten-Generaal, als bedoeld in artikel 65 van de Grondwet, is geopend.

Er zijn berichten van verhindering ingekomen van de volgende leden:

Terpstra en Atsma, wegens verblijf buitenslands;

Van Gent, Oedayraj Singh Varma, Pitstra, Platvoet, Van der Steenhoven en Vendrik, om principiële redenen;

Marijnissen, Van Bommel, Kant, Poppe, De Wit, Ruers en Van Vugt, om politieke redenen.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: Ik benoem tot leden van de Commissie die Hare Majesteit de Koningin en de overige leden van het Koninklijk Huis in- en uitgeleide zal doen:

mevrouw Van Nieuwenhoven (voorzitter), de heer Van Gennip, mevrouw Witteveen-Hevinga, de heer Jurgens, de heer Cornielje, de heer Van Dijke, de heer Rabbae, mevrouw Bijleveld-Schouten en de heer Kohnstamm.

De binnenkomst van Hare Majesteit de Koningin zal worden aangekondigd door de plaatsvervangend griffier van de Tweede Kamer de heer De Lange; hij begeleidt de Commissie van in- en uitgeleide. Na deze aankondiging zal het koperensemble, bestaande uit vijf leden van het Residentieorkest, een korte fanfare, getiteld "Il discorso della Corona" – De Troonrede – van de

componist Jurriaan Andriessen ten gehore brengen. Deze fanfare wordt vandaag voor de zevende maal op Prinsjesdag in de Ridderzaal uitgevoerd.

Dit jaar heeft Daan Manneke een variatie op deze fanfare gecomponeerd. Zijn variatie heet "Ordre" en wordt gespeeld gedurende het verblijf van Hare Majesteit de Koningin in de Koninginnekamer.

Daan Manneke (1939) studeerde orgel en compositie aan het Brabants Conservatorium te Tilburg. Hij voltooide zijn compositiestudie bij Ton de Leeuw en ontving de prijs voor compositie aan het Conservatorium van Amsterdam. Aan dit conservatorium is hij nu docent contemporaine muziek, improvisatie en compositie. Manneke componeerde circa 150 werken voor zeer uiteenlopende combinaties en ensembles. In 1999 werd hem de cultuurprijs van de provincie Noord-Brabant toegekend voor zijn verdiensten als componist, dirigent en docent. De trouwe luisteraars van Radio 4 konden afgelopen zaterdag luisteren naar een programma gewijd aan de muziek van Daan Manneke.

Wij wachten nu de komst van Hare Majesteit de Koningin af.

Tweehonderd jaar geleden, in het najaar van 1800, verkeerde het staatsbestel van de Bataafse Republiek in een crisis. De staatsmacht was als reactie op het losse verband van de 7 autonome provincies sterk gecentraliseerd, maar bleek niet bij machte goed te functioneren. De staatsregeling stond bovendien een verzoening tussen de verschillende partijen in de weg. Het Uitvoerend Bewind, zoals de regering werd aangeduid, overwoog

in 1800 zelfs het plegen van een staatsgreep naar Frans model. Zover kwam het echter niet. Langs legale weg werd een herziene staatsregeling aan het Wetgevend Lichaam voorgelegd. De staatsregeling van 1798 kende een rechtstreeks gekozen Wetgevend Lichaam, dat zichzelf verdeelde in twee Kamers. De Eerste Kamer verwierp dit voorstel echter met 50 tegen 12 stemmen. Daarop werden de Kamers door militairen gesloten en werd over het ontwerp een volksstemming gehouden. De ingeschreven kiezers, zo'n 400.000, moesten stemmen door in de publieke kiesregisters achter hun naam ja of nee te schrijven. 16.771 kiezers stemden voor en 52.219 tegen. De kiezers die waren thuisgebleven – en dat waren er 330.658 – werden als voorstemmers meegerekend en daarmee was de staatsregeling aanvaard. Het zou bijna 200 jaar duren alvorens een meerderheid van leden van de Staten-Generaal weer openlijk over het houden van referenda ging spreken.

Ik verzoek de leden van de Commissie van in- en uitgeleide, hun taak aan te vangen.

De **plaatsvervangend griffier van de Tweede Kamer**: De Koningin!

(muziek)

Hare Majesteit de Koningin, Z.K.H. Prins Claus, Z.K.H. de Prins van Oranje, Z.K.H. Prins Johan Friso, Z.K.H. Prins Constantijn, H.K.H. Prinses Margriet en mr. Pieter van Vollenhoven worden door de leden van de Commissie van in- en uitgeleide naar het troonpodium c.q. hun zitplaatsen begeleid. De leden

Beatrix, Koningin der Nederlanden, spreekt de Troonrede uit

van het Koninklijk Huis nemen plaats op de voor hen bestemde zetels.

Hare Majesteit de Koningin houdt hierna de volgende rede:

Leden van de Staten-Generaal,

Aan het begin van deze 21e eeuw beleeft ons land een periode van economische voorspoed. Vanuit de voorspoed van nu werken wij aan de

welvaart en het welzijn van morgen. Voor een sterke en solidaire samenleving die in staat is antwoord te geven op de uitdagingen die voor ons liggen, zijn omvangrijke investeringen nodig in de economische en sociale structuur van ons land.

De gunstige budgettaire situatie biedt de regering ruimte om volgend jaar een bedrag van zeven en een half miljard gulden extra te besteden

aan onderwijs en onderzoek, gezondheidszorg, veiligheid en leefbaarheid, natuur, milieu, infrastructuur en andere overheids-taken. Dit betekent een verdubbeling van de middelen die in het regeerakkoord zijn uitgetrokken.

De veranderende samenstelling van onze bevolking, individualisering, technologische en economische ontwikkelingen en internationalisering zullen de komende decennia belangrijke invloed op Nederland hebben.

Aan de kwaliteit en de beschikbaarheid van collectieve voorzieningen worden terecht hoge eisen gesteld. De overheid dient rekening te houden met de toenemende behoefte in de maatschappij aan keuzevrijheid. Tegelijkertijd zal de toegankelijkheid tot deze voorzieningen gewaarborgd blijven.

Op 1 januari 2001 wordt een robuust en rechtvaardig fiscaal stelsel ingevoerd, dat toegesneden is op de eisen van deze tijd. De invoering gaat gepaard met een aanzienlijke lastenverlichting. Het nieuwe stelsel maakt arbeid meer lonend, vergroot de concurrentiekracht van Nederland en bevordert een duurzame ontwikkeling. Hiermee wordt de basis voor onze toekomstige welvaart versterkt.

Voor het eerst sinds decennia vertoont de overheidsschuld deze jaren een daling. De opbouw van het AOW-spaarfonds heeft tot doel welvaartsvaste ouderenspensioenen voor de toekomst veilig te stellen. Hiermee blijft ook in een vergrijzende samenleving de solidariteit tussen generaties behouden.

De Nederlandse economie is de afgelopen jaren sterker geworden. De werkgelegenheid ontwikkelt zich gunstig. Ondanks een groeiend aantal vacatures hebben echter nog te veel mensen geen betaald werk. Een verdere toename van de arbeidsparticipatie is om economische én sociale redenen noodzakelijk. De regering stimuleert deelname aan betaalde arbeid en maakt werken financieel aantrekkelijker. Werkzoekenden worden intensief begeleid en voorbereid op de arbeidsmarkt. Bevordert zal worden dat ouderen langer kunnen doorgaan met werken. In de publieke sector, vooral in het onderwijs en de gezondheidszorg, is het snelgroeiende tekort aan arbeidskrachten thans duidelijk voelbaar. Hier ligt voor de overheid een bijzondere verantwoordelijkheid.

Om de uitvoering van deze publieke taken veilig te stellen zal de regering knelpunten op de arbeidsmarkt gericht aanpakken.

De regering blijft zich inspannen om het beroep op de WAO terug te dringen. Helaas zijn nog te veel mensen arbeidsongeschikt. In een vernieuwde, cliëntvriendelijke uitvoeringsorganisatie voor de sociale zekerheid en de arbeidsvoorziening staan preventie en reïntegratie voorop.

Veel vrouwen en mannen hebben behoefte aan een betere balans tussen werk en privé-leven. Meer keuzevrijheid vergroot de mogelijkheden tot economische zelfstandigheid en stelt mensen beter in staat de zorg voor naasten op zich te nemen. De regering zal betaald ouderschapsverlof fiscaal stimuleren. Kinderopvang en mogelijkheden voor opvang buiten schooltijd worden versneld uitgebreid. Ook buiten de arbeidssituatie kunnen burgers veel voor de samenleving betekenen. Vrijwilligers vervullen daarin een onmisbare rol. Hun belangeloze inzet levert een grote bijdrage aan het welzijn van velen. In de hedendaagse maatschappij worden steeds hogere eisen gesteld aan de kennis en vaardigheden van mensen. In het onderwijs dient eenieder optimale kansen te krijgen om zijn of haar talenten ten volle te ontwikkelen en te benutten. In nauwe aansluiting bij de afspraken die hierover eerder dit jaar binnen de Europese Unie zijn gemaakt, zullen extra uitgaven voor onderwijs, onderzoek en technologische vernieuwing worden gedaan. Kinderen leggen vooral in de eerste jaren van het onderwijs de fundamenten voor de verwerving van kennis en vaardigheden. Om te voorkomen dat reeds op jeugdige leeftijd achterstanden ontstaan, worden samen met scholen en gemeenten op ruime schaal leer- en taalprogramma's ontwikkeld. Een goede doorstroming naar het vervolgonderwijs is noodzakelijk om te kunnen voldoen aan de toenevende vraag op de arbeidsmarkt. Verdieping en toepassing van wetenschappelijke kennis vormen de basis voor een hoogwaardige samenleving. Daarom investeert de regering ruimschoots in onderzoek en innovatie. Meer middelen worden ingezet voor een snellere invoering van computers in het onderwijs en

de aansluiting van scholen op het Kennisnet.

De invloed van de computer en internet op de samenleving is aanzienlijk. De technologische ontwikkelingen zetten zich in hoog tempo voort. Vele ouderen leven als het ware in de sciencefiction van hun jeugd. Bijzondere aandacht gaat uit naar burgers die de aansluiting op de nieuwe informatie- en communicatietechnologie nog moeten vinden. Ook de overheid zal nog beter gebruikmaken van de nieuwe technologische mogelijkheden.

Juist in een samenleving waarin de materiele welvaart toeneemt, is het van vitale betekenis oog te blijven houden voor immateriele waarden. Kunst en cultuur leveren een onmisbare bijdrage aan de kwaliteit van ons bestaan. Toegankelijkheid voor zo veel mogelijk burgers is daarbij van groot belang. De toenemende welvaart veroorzaakt een hoge milieudruk. De wereldwijde klimaatverandering maakt nationale en internationale afspraken en maatregelen nodig om de uitstoot van broeikasgassen en het energiegebruik aanzienlijk te beperken. Wetenschap en technologie bieden nieuwe mogelijkheden voor het gebruik van alternatieve bronnen van energie en voor duurzame ontwikkeling. De regering ondersteunt deze innovaties.

In de intensieve veehouderij zijn de afgelopen jaren ernstige milieuproblemen ontstaan. Vernieuwing van de landbouw zal moeten plaatsvinden door de toepassing van duurzame landbouwmethoden. Zij die hun bedrijfsvoering tijdig aanpassen, kunnen rekenen op flankerende sociale maatregelen. Meer mensen hebben meer ruimte nodig om te wonen, te werken, zich te verplaatsen en te recreëren. Het scheppen van de ruimtelijke voorwaarden voor een hoogwaardige economie en een goede woonomgeving vergt keuzen die verder reiken dan de verdeling van schaarse ruimte.

Natuur en landschap maken de leefomgeving aantrekkelijk. Deze goed te beschermen en te ontwikkelen is onze voortdurende opdracht. De waterkwaliteit, de opslag van water met het oog op het peil van onze grote rivieren en de bodemdaling in het westen van ons land vragen veel aandacht. Goed

waterbeheer moet hier de oplossing bieden.

Bereikbaarheid blijkt meer en meer een voorwaarde voor economische expansie en maatschappelijke emancipatie. De snelle toename van de mobiliteit plaatst ons voor de noodzaak uiteenlopende belangen en behoeften tot elkaar te brengen. In de recente afspraken over de bereikbaarheid van de Randstad is hieraan op evenwichtige wijze invulling gegeven. De regering zal op korte termijn maatregelen presenteren teneinde ook in de andere delen van ons land de bereikbaarheid te verbeteren.

Steden moeten vitaal en leefbaar blijven en een woonomgeving bieden waar burgers zich thuis kunnen voelen. De regering heeft met de grote steden afspraken gemaakt om hierin de komende jaren verdere verbetering te brengen. De vuurwerkramp in Enschede heeft ons allen diep geschokt. Met grote inzet wordt gewerkt aan herstel van de schade en de voorbereiding van de wederopbouw. Deze dramatische gebeurtenis heeft ons opnieuw duidelijk gemaakt hoe belangrijk voor eenieder de veiligheid van de woonomgeving is. Daarbij gaat het om meer dan goede regelgeving alleen.

Zonder normen en regels kan onze samenleving niet functioneren. De overheid heeft een directe verantwoordelijkheid voor het stellen van regels en het toezien op de uitvoering en handhaving daarvan. Maar ook burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven moeten hun verantwoordelijkheid kennen en nemen.

De inzet van de overheid om de veiligheid te vergroten, is veelomvattend. In de komende periode zal bijzondere aandacht worden besteed aan de verkeersveiligheid en aan het voorkomen en bestrijden van geweld op straat, jeugdcriminaliteit, milieudelicten en zware misdaad. Het tegengaan van grensoverschrijdende criminaliteit, waaronder mensen-smokkel, vraagt om een intensieve Europese samenwerking.

Bij de opsporing van misdrijven kan gebruikgemaakt worden van de modernste technieken, met inbegrip van DNA-onderzoek. Hierbij zal steeds een zorgvuldige afweging plaatsvinden tussen de effectiviteit van de opsporing en het beschermen van de persoonlijke levenssfeer.

De rechterlijke macht levert grote inspanningen om zowel de kwaliteit als de snelheid van onze rechtspraak te verbeteren. De regering vertrouwt op een spoedige behandeling van de voorstellen tot modernisering van de rechtspraak.

Ook het sluitstuk van de strafrecht-keten wordt aangepast. De regering zal voorstellen doen om tot een eenvoudiger en beter toepasbaar stelsel van straffen te komen.

Het streven van de regering is erop gericht in de eerste helft van 2001 de nieuwe Vreemdelingenwet in te voeren, met als belangrijkste doel het verkorten van de asielprocedure. Ook de nieuwe wet is gestoeld op een restrictief en rechtvaardig toelatingsbeleid. De Europese afspraken over een gezamenlijk asiel- en migratiebeleid dienen spoedig nadere invulling te krijgen.

Inburgering als eerste stap in het integratieproces is voor migranten van bijzondere betekenis en is daarom verplicht gesteld. Het beheersen van de Nederlandse taal is onontbeerlijk voor eenieder die hier wil wonen en werken. De regering zet zich samen met alle betrokkenen in voor voldoende inburgeringscursussen. Dit alles vraagt van de nieuwe Nederlanders een open en actieve opstelling. Onze samenleving in haar geheel behoort bereid te zijn hen daadwerkelijk op te nemen. Wederzijds respect dient hierbij leidraad te zijn.

In de zorg is de afgelopen jaren het beroep op voorzieningen sneller gegroeid dan de capaciteit, met als gevolg nog steeds te lange wachttijden. Om deze terug te dringen, stelt de regering dit en volgend jaar opnieuw omvangrijke middelen beschikbaar.

Technologische ontwikkelingen maken het mogelijk de medische en verpleegkundige zorg op een steeds hoger peil te brengen. De toename van het aantal ouderen leidt tot een grotere behoefte aan zorg. Wil ons systeem van gezondheidszorg bij de tijd blijven, dan zijn aanpassingen van de organisatie en de financiering noodzakelijk. De regering bereidt daarom een vernieuwing van het stelsel van zorgverzekeringen voor. De ontrafeling van het menselijk genoom is een aansprekend voorbeeld van de ingrijpende ontwikkelingen die verdere verbeteringen in de voedselproductie en de geneeskunde mogelijk maken. Zij roepen echter ook ethische

dilemma's op. Mogen wij menselijke embryo's gebruiken voor wetenschappelijk onderzoek indien dit kan leiden tot genezing van levensbedreigende ziekten? Voor welke doeleinden achten wij genetische modificatie gerechtvaardigd? Over deze en andere klemmende vragen zullen regering en parlement indringend met elkaar van gedachten wisselen.

In onze Grondwet zijn blijvende waarden verankerd. Tevens is zij een levend document waarin wezenlijke veranderingen in onze samenleving hun plaats krijgen. De regering hecht eraan dat een aantal onderwerpen in de Grondwet wordt opgenomen, in het bijzonder het correctief referendum.

De gemeentelijke en provinciale democratie zal worden versterkt. De regering zal nog dit jaar voorstellen doen die moeten leiden tot een betere taakverdeling en een grotere herkenbaarheid van het lokaal bestuur.

De Nederlands-Antilliaanse regering neemt de uitvoering ter hand van een urgentieprogramma dat is gericht op duurzaam financieel-economisch en sociaal herstel. Zij kan hierbij rekenen op de actieve samenwerking met Nederland. Perspectieven voor jongeren op een goede toekomst op de Antillen dienen te verbeteren.

Op Aruba verloopt de economische ontwikkeling gunstig. Aandacht voor de beheersing van overheidsuitgaven en voor de kwaliteit van het openbaar bestuur blijft echter geboden. Europa is geen buitenland meer. Europa is onze toekomst, daar liggen onze kansen. In het dynamische proces van Europese samenwerking zijn vérgaande stappen gezet. De totstandkoming van de Economische en Monetaire Unie leidt ertoe dat de gulden in 2001 voor het laatste jaar onze munteenheid zal zijn. Vanaf 2002 zullen meer dan 300 miljoen Europese burgers met hetzelfde geld, de euro, betalen. Daarmee raken zij nóg directer betrokken bij Europa. De Europese Unie stelt zich ten doel een van de meest dynamische en concurrerende regio's ter wereld te worden, geschaagd door duurzame economische groei, een blijvend hoog niveau van werkgelegenheid en een hechte sociale samenhang. De Europese Unie geeft ook aan haar politieke verantwoordelijkheden in Europa en in de wereld steeds meer inhoud. De bijdrage van Europa aan

crisisbeheersings- en vredesoperaties dient te worden versterkt.

De uitbreiding met landen van Midden- en Oost-Europa is een historische opdracht. Zij biedt economische kansen, zowel voor kandidaat-leden als voor de huidige lidstaten, en verankert democratie en stabiliteit op ons gehele continent. De grondige voorbereiding op het lidmaatschap van de Unie vereist zware inspanningen van de toetredende landen. Ook Nederland ondersteunt hen hierbij.

Het vooruitzicht op een grotere Unie maakt verdragswijzigingen noodzakelijk. Het gaat erom de eenheid te waarborgen, de slagvaardigheid te verbeteren en de democratische legitimiteit te versterken. Nederland streeft ernaar dat het aantal onderwerpen waarover nu nog met eenparigheid van stemmen wordt beslist, zo veel mogelijk wordt beperkt. Het nieuwe Unieverdrag dient meer ruimte te bieden voor nauwere samenwerking tussen lidstaten.

In ons buitenlands beleid staat het streven naar menselijke waardigheid, vrede en veiligheid en welzijn centraal. De extra middelen die beschikbaar komen voor ontwikkelingssamenwerking worden vooral multilateraal ingezet. Goed beleid en goed bestuur zijn onmisbaar om de armoede daadwerkelijk te kunnen bestrijden. Ontwikkelingslanden moeten gebruik kunnen maken van de vruchten van de globalisering en de wereldwijde technologische vooruitgang. Uitzicht op volwaardige deelname aan het wereldhandelsstelsel is wenselijk.

De internationale gemeenschap moet zich erop bezinnen hoe zij een grotere verantwoordelijkheid kan nemen bij het voorkomen en beëindigen van conflicten, die in het bijzonder het Afrikaanse continent teisteren. De Verenigde Naties spelen hierin een centrale rol. Op de Millennium Top eerder deze maand zijn de idealen die ten grondslag liggen aan de wereldorde opnieuw bevestigd.

Aan de vooravond van de viering van 25 jaar onafhankelijkheid ziet de nieuwe regering van Suriname zich geplaatst voor grote financiële, economische en sociale problemen. Zij wil deze voortvarend aanpakken en ook de democratische rechtsstaat versterken. Nederland stelt zich positief op tegenover de wens om nauwer samen te werken. Het

programma van de Surinaamse regering zal voor Nederland maatgevend zijn bij de invulling van deze samenwerking.

Voor ons veiligheidsbeleid zijn een effectieve NAVO en een sterke transatlantische band onontbeerlijk. De Nederlandse krijgsmacht levert met de inzet van geoefend en gemotiveerd personeel en van moderne middelen een hoogwaardige bijdrage aan vredesoperaties. Daarnaast verleent de krijgsmacht humanitaire hulp en wordt steun gegeven aan wederopbouw. Voor de inzet van allen die daaraan bijdragen, bestaat grote waardering.

Leden van de Staten-Generaal! Deze jaren van voorspoed bieden ons goede mogelijkheden om vorm te geven aan de toekomst. Een toekomst die perspectief biedt voor allen en waarin sociale cohesie een centrale plaats inneemt. Wij zien ons gesteld voor de opdracht om de fundamenten van onze samenleving duurzaam te versterken. Het is de bijzondere taak van de regering en volksvertegenwoordiging om daaraan bij te dragen.

Van harte spreek ik de wens uit dat u uw verantwoordelijke taken met toewijding en grote inzet zult vervullen, in het vertrouwen dat velen met mij u wijsheid toewensen en om zegen voor u bidden.

De **voorzitter**: Leve de Koningin!
Hoera, hoera, hoera!

Hare Majesteit de Koningin en de overige leden van het Koninklijk Huis begeven zich, begeleid door de Commissie van in- en uitgeleide, naar de Koninginnekamer.

De **voorzitter**: Ik breng in herinnering dat uitsluitend de leden van het corps diplomatique nu de Ridderzaal verlaten. Willen alle overige aanwezigen hun zitplaatsen weer innemen?

Pas wanneer Hare Majesteit de Koningin, Z.K.H. Prins Claus en Z.K.H. de Prins van Oranje de Koninginnekamer zullen verlaten, zal ik u vragen weer te gaan staan. Dit houdt in dat u wordt verzocht te blijven zitten wanneer Z.K.H. Prins Johan Friso, Z.K.H. Prins Constantijn, H.K.H. Prinses Margriet en mr. Pieter van Vollenhoven en hun gevolg uit de Koninginnekamer komen om zich naar de uitgang te begeven.

Zoals ik reeds eerder heb aangekondigd, zal het koperensemble van het Residentieorkest "Ordre" van Daan Manneke ten gehore brengen.

(muziek)

De **voorzitter**: Hare Majesteit de Koningin verlaat thans de Ridderzaal. Ik verzoek u te gaan staan.

(Hare Majesteit de Koningin verlaat de Ridderzaal)

De **voorzitter**: Wij wachten nu zittend de terugkeer af van de leden van de Commissie van in- en uitgeleide.

Ik deel u nog mede dat straks, na het sluiten van de vergadering, de leden van de Staten-Generaal als eersten door de hoofdingang de Ridderzaal zullen verlaten. Tegelijkertijd zullen ook de ministers en staatssecretarissen met hun genodigden de Ridderzaal verlaten. Ik verzoek de overige aanwezigen de leden van de Staten-Generaal daartoe de gelegenheid te geven door, nadat ik de vergadering heb gesloten, nog een kort ogenblik te blijven zitten.

De Commissie van in- en uitgeleide keert terug.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (voorzitter van de Commissie van in- en uitgeleide): Mijnheer de voorzitter! De Koningin heeft de Ridderzaal verlaten.

De **voorzitter**: Ik dank de leden van de Commissie voor het verrichten van hun taak en ontsla hen van verdere verplichtingen.

Ik dank de leden van het Residentieorkest voor hun muzikale bijdragen.

Ik sluit de Verenigde vergadering.

Sluiting 13.58 uur